

Länsstyrelsen
Västernorrland

Bevarandeplan Natura 2000

Smedsgården SE0710158

Foto: Länsstyrelsen

Namn:	Smedsgården
Områdeskod:	SE 0710158
Områdestyp:	SAC 2011-03
Areal:	4,4 hektar
Skyddsform:	Naturresevat
Kommun:	Sundsvall
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Koordinat:	158461/692661
Karta:	17H NO
Ägarförhållanden:	Privat
Fastighetsbeteckning:	Smedsgården 6:1
Uppdaterad:	2018-11

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ALLMÄNT OM NATURA 2000	3
1.1 Allmänt om bevarandeplanen.....	3
2. GRUNDER FÖR UTPEKANDE	3
2.1 Ingående naturtyp enligt art- och habitatdirektivet	3
3. BEVARANDESYFTEN OCH BEVARANDEMÅL.....	3
4. OMRÅDESBESKRIVNING.....	4
4.1 Allmän områdesbeskrivning	4
4.2 Intressanta arter i området, ej med i art- och habitatdirektivet.....	4
5. EKOLOGISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	5
5.1 För området i dess helhet	5
5.2 För ingående naturtyp enligt art- och habitatdirektivet	5
6. HOTBILD MOT NATURA 2000-OMRÅDET	6
7. BEVARANDEÅTGÄRDER.....	7
7.1 Områdesskydd.....	7
7.2 Skötsel	7
8. BEVARANDESTATUS	7
9. UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL.....	7
10. REFERENSER	7
11. KARTOR	9

1. Allmänt om Natura 2000

Natura 2000 heter det nätverk av skyddsvärda områden som alla EU:s medlemsstater ska bidra till att skapa enligt EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter) samt Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar). Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Sverige har som medlem i EU åtagit sig att se till att naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus, dvs. att de finns kvar i långsiktigt hållbar omfattning genom att vidta bevarandeåtgärder i form av skydd och skötsel. Genom 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd har EU-direktiven implementerats i svensk lagstiftning. Ett särskilt tillstånd krävs om man vill utföra åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Som en hjälp vid arbetet med att bevara naturvärdena i Natura 2000-områden samt som ett stöd för verksamheter som bedrivs i anslutning till området ska det finnas bevarandeplaner för samtliga områden.

1.1 Allmänt om bevarandeplanen

Bevarandeplanen är det dokument som ska beskriva vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som ska ange vilka bevarandeåtgärder som planeras. Bevarandeplanen behandlar områdets ingående naturtyper och arter som finns upptagna i EU:s två naturvårdsdirektiv, Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet. En viktig del i arbetet med att vidta nödvändiga bevarandeåtgärder är formuleringen av bevarandesyfte och bevarandemål för varje Natura 2000-område samt att planera och prioritera vilka bevarandeåtgärder som behövs utifrån i dagsläget kända förhållanden och hot. Bevarandesyftet utgår från 17§ Förordningen om områdesskydd som anger att länsstyrelserna ska upprätta beskrivningar av syftet samt för de livsmiljöer och arter för vilka gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas.

2. Grunder för utpekande

2.1 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Området är utpekade att ingå i nätverket Natura 2000 enligt art & habitatdirektivet mot bakgrund av att det inom området finns i direktivet ingående naturtyper (tabell 1).

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Kod	Naturtyper	Areal (ha)	Andel (%)
6270*	Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	3,2	73
6510	Slätterängar i låglandet	1,1	25

*) = Prioriterad naturtyp.

3. Bevarandesyften och bevarandemål

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För de enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Natura 2000-området Smedsgården utgör en mycket värdefull och artrik ängsmark. Området hyser flera hotade kärlväxt- och svamparter och är ett representativt exempel på en idag mycket sällsynt naturtyp. Naturvärdena inom området är starkt knutna till ängsmarkens långa tradition av årlig slåtterhävd och bete. Det främsta bevarandesyftet är att bevara och upprätthålla de båda naturtyperna artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ och slåtterängar i låglandet. Det är därför av yttersta vikt att området fortsätter att hävdas traditionellt genom årlig slåtter och bete för att förhindra att naturtyperna förloras.

Området är skyddat som naturreservat och därmed finns inget behov av ytterligare bevarandeåtgärder. I tabell 2 finns en sammanfattning av de bevarandemål som anger det tillstånd som bör råda i området för att optimera områdets bidrag till uppnåendet av gynnsam bevarandestatus på nationell, biogeografisk eller EU-nivå.

Tabell 2. Bevarandemål för ingående naturtyper

<i>Naturtyp</i>	<i>Bevarandemål</i>
6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen bibehålls med traditionell hävd, dvs slåtter eller bete på minst 3,2 ha. Minst 1 ha hävdas med slåtter och efterbete. Skötseln ska utformas enligt traktens tradition och objektets speciella natur- och kulturvärden. Högst 15 % krontäckning av träd och buskar. De typiska arterna gullviva, backnejlika och rödkämpar ska finnas spridda i området. Förekomsten av ohävdarter såsom berggrör täcker maximalt 5 % av arealen.
6510, Slåtterängar i låglandet	<ul style="list-style-type: none"> Naturtypen ska bibehållas med traditionell hävd på minst 1,1 ha Typiska arter ska finnas spridda i området och ingen påtaglig minskning ska förekomma. Ingen förekomst av träd och buskar.

4. Områdesbeskrivning

4.1 Allmän områdesbeskrivning

Berggrunden vid Smedsgården har skapat förutsättningar för en rik flora som under århundraden präglats av kontinuerlig betesdrift och slåtter. På kullarnas krön är jordtäcket mycket tunt och ofta går berget i dagen och bildar hållar. På några ställen finns också lodräta klipputsprång i kanten av kullarna. Mellan dessa finns något fuktigare svackor med ett djupare jordlager. Berggrunden utgörs av basiska bergarter. Ett par smala kalkstensgångar genomkorsar området.

Den höga kalkhalten i berget visar sig i växtlighetens sammansättning. Många arter är kalkälskande, men det är framförallt torrängsväxter man finner på den tunna och lätt uttorkade jorden. En stor mängd odlingsrösen förekommer i området.

4.2 Intressanta arter i området

Vårfloran är mycket rik. Här blommar bl a smånunneört (*Corydalis intermedia*), vårlök (*Gagea lutea*), bergviol (*Viola collina*), nagelört (*Erophila verna*), sanddraba (*Draba nemorosa*) och vårförgätmigej (*Myosotis stricta*).

Smedsgårdens ängsmark ingår i ett kärnområde för den starkt hotade (rödlistekategori EN) Mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*). I Sverige förekommer Mnemosynefjäril bara i tre

regioner; Blekinges kustland, Upplands kustland och Medelpads kustland. Fjärilen har sin starkaste förekomst i Medelpad och dess utbredningsområde längs Medelpads kust innefattar Söråker och Alnö. Här utgör örtrika gråallundar och angränsande ängsmark kärnområden för Mnemosynefjäril. I gråallundar växer smånunneört som är larvernans uteslutande föda. Solbelysta ängsmarker med nektarrika blommor är viktiga för flygande fjärilar under parningstid. Inom Smedsgårdens ängsmarker ses fjärilen flyga flitigt. Det är ur det sammanhanget viktigt att ängsmarkerna upprätthålls för att säkerställa en för fjärilen viktig miljö i ett av dess kärnområden. Fjärilen följs upp i åtgärdsprogrammet för hotade arter.

5. Ekologiska förutsättningar

5.1 För området i dess helhet

Smedsgården har under århundraden präglats av kontinuerlig slåtter och betesdrift. Området är helt beroende av att årligen hävdas, annars kommer det att växa igen och förlora sitt värde.

5.2 För ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ är torra till friska gräsmarker i låglandet, ofta på kalkfattig grund, med lång kontinuitet av betesdrift. Markerna kan i tidigare skeden ha varit hävdade genom slåtter. De är mer eller mindre ogödslade och har en artrik vegetation av hävdgynnade kärlväxter och svampar. Träd kan förekomma, dock får trädsiktets krontäckning inte överstiga 25 %. Vid tätare krontäckning övergår typen i 9070. Naturtypen uppvisar i landet en mycket stor variation. De torra typerna kan vara örtrika, vara av fårsvingeltyp eller vara hållmarkstorrängar. De friska typerna utgörs av ängsartade rödvensamhällen, örtrika typer, artrika fårsvingelsamhällen eller samhällen av skogsnäva-typ.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Slåtter (inklusive höbärgning och eventuellt efterbete) alternativt bete samt röjning av igenväxningsvegetation.
- Skötseln utformad enligt objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädsikt.
- Objektets hävdhistoria bör i första hand vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter även fortsättningsvis hävdas genom slåtter och en sedan lång tid betad mark fortsätter att betas.
- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insädd av för naturtypen främmande arter.

6510, Slåtterängar i låglandet är artrika, torra -fuktiga slåtterängar som inte gödslats och där traditionellt ängsbruk bedrivs. Typen är i allmänhet helt öppen men enstaka träd och buskar kan förekomma upp till 25 % krontäckning. Vegetationen är i regel lågväxt med hävdgynnade arter som ormrot, blåsuga, liten blåklocka, gentiana- och låsbräkenarter. Ängar av denna typ är belägna nedanför fjällkedjan eller andra bergsområden. Fuktigare stråk kan ingå.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- Slåtter, höbärgning, röjning av igenväxningsvegetation, eventuellt efterbete, lövtäkt och fagning.
- Skötseln utformad enligt objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädsikt.
- Högst 25 % krontäckning av träd och buskar.

- I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

6. Hot mot Natura 2000 området

Smedsgården är skyddat som naturreservat vilket innebär att det i reservatsbeslutet finns föreskrifter som reglerar verksamheter och skötsel inom reservatet. Det främsta hotet för området i helhet är utebliven slåtter och kreaturshävd vilket kommer att resultera i att området växer igen och att livsmiljöerna och dess arter påverkas negativt. Verksamheter och faktorer som kan tänkas påverka Natura 2000-området negativt visas i tabell 3.

Vid beskrivandet av hotbilden för ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom områdets skötsel. Tyngdpunkten för hotbilden av varje enskilt Natura 2000-objekt ligger främst på lokala hot från landskaps- till artnivå.

Tabell 3. Verksamheter och faktorer som kan påverka Natura 2000-områdets naturtyper negativt.

<i>Naturtyp</i>	<i>Hot</i>
6270, Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ	<ul style="list-style-type: none"> • Utebliven eller felaktig skötsel på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m. • Minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. • Igenväxning, skogsplantering. • Markexploatering och markanvändningsförändringar i angränsande områden. • Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar. • Tillskottsutfodring ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. • Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
6510, Slätterängar i låglandet	<ul style="list-style-type: none"> • Utebliven eller felaktig skötsel p g a ändrad markanvändning, hävd vid fel tidpunkt eller med felaktiga redskap. • Uppgrävning av hotade och sällsynta arter. • Vid stort antalet besökare finns risk för trampskador på vegetationen • Ledningsdragning • Körskador från t ex uttransport av virke från angränsande skogar • Markexploatering och markanvändningsförändringar i angränsande områden t ex dränering, gödsling, skogsodling.

7. Bevarandeåtgärder

7.1 Områdesskydd

Området är förutom att vara skyddat inom nätverket Natura 2000 också skyddat som naturreservat enligt svensk lag. Området har därför det rättsliga skydd som kan tänkas behövas. Verksamheter i nära anslutning till det skyddade området kan kräva tillstånd enligt Natura 2000-regelverket.

7.2 Skötsel

Området ska årligen hävdas genom slåtter och/eller bete. En målsättning är att minst 1 hektar ska fortsätta att hävdas med slåtter och efterbete. Området är restaurerat under 80-talet men ett visst ytterligare uttag av större träd och buskar är positivt för området. Markägaren och djurägaren söker egna miljöstöd för betesdriften vilket sköts på ett bra sätt. I tabell 4 visas en sammanfattning av planerade skötselåtgärder.

Tabell 4. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

<i>Delområde</i>	<i>Skötselåtgärd</i>	<i>Tidpunkt</i>	<i>Prioritet</i>
Norra delen	Slåtter och efterbete	årligen	1
Södra delen	Bete	årligen	1
Hela området	Ta bort träd och röj sly	vid behov vart 3:e år	2

8. Bevarandestatus

Bevarandestatus för området som helhet är gynnsam då området hävdas årligen på ett bra sätt och att ängsmarken ligger i ett odlingslandskap som fortfarande är välbevarat.

9. Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av naturtyper och arter sker enligt Naturvårdsverket riktlinjer för uppföljning av skyddade områden och är beskrivna i regionala uppföljningsplaner på Naturvårdsverkets hemsida. Områdesvis uppföljning kommer att ske inom ett enskilt Natura 2000 område ifall det finns faktorer som där behöver följas upp särskilt och som inte fångas upp av den regionala uppföljningsplanen. Utvärdering av gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter sker på biogeografisk nivå, för Västernorrlands län den boreala regionen.

10. Referenser

Art-och habitatdirektivet, Rådets direktiv 92/43/EEG an den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007

Natura 2000 i Sverige, handbok med allmänna råd, Naturvårdsverkets handbok 2003:9 15–17 §§ Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m. m.

Guvå, L. 1972. Naturvårdsinventering i Västernorrlands län: Medelpad. - Härnösand.

Jasek, V. 1974. Norra Alnön. Kulturmarkens användning. – Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Härnösand.

Jasek, V. 1976. Norra Alnön. Markanvändningsplan. – Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Härnösand.

Kresten, P. 1981. Introduktion till Alnöområdets geologi. – Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Härnösand.

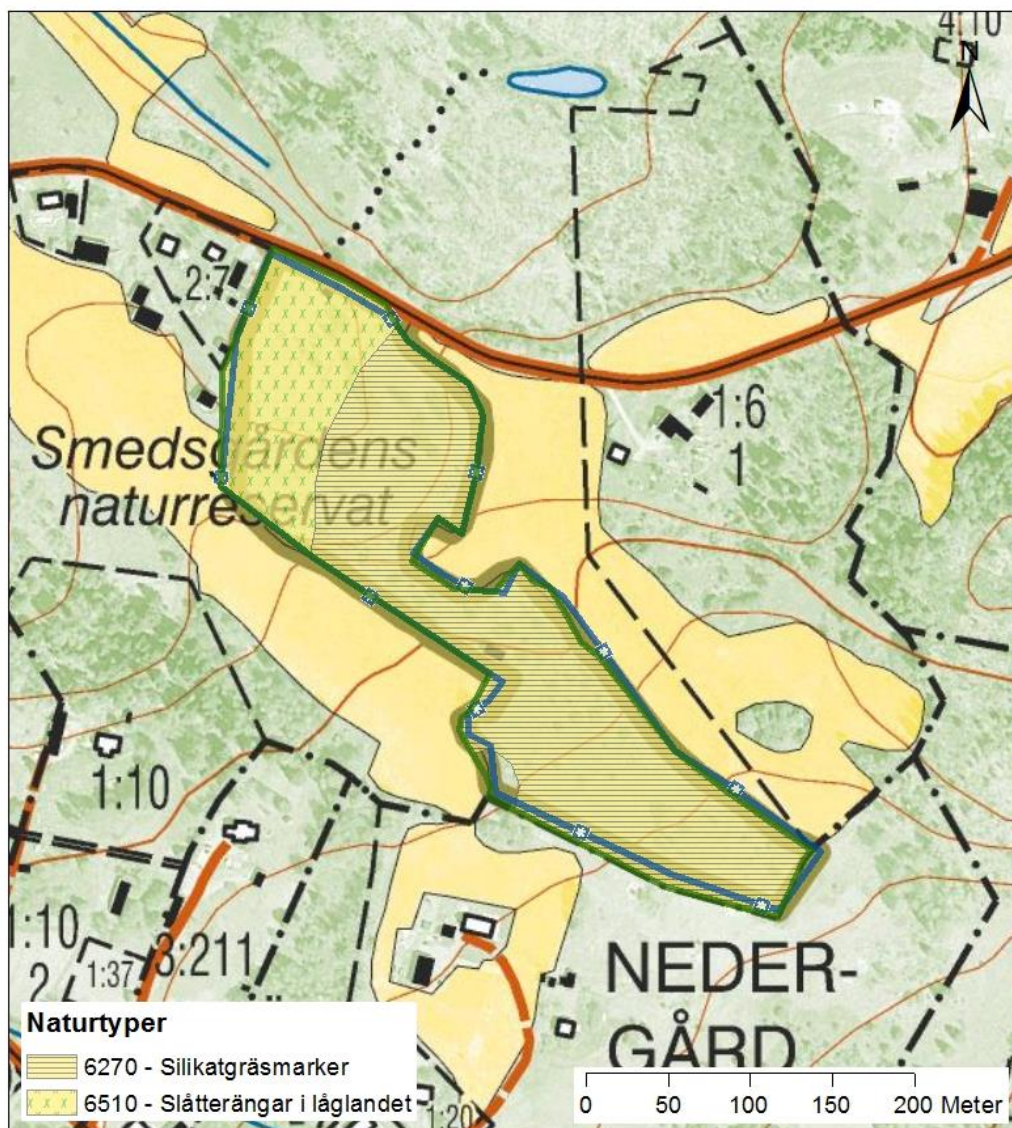
Länsstyrelsen i Västernorrlands län, 1993: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1993:1. Härnösand.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, 1992: Ängs - och hagmarker i Västernorrlands län - del 1 Medelpad. Länsstyrelsen. Härnösand.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

11. Kartor

Kartorna nedan visar de ingående naturtypernas utbredning samt en översikt av området. Aktuell information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område finns på Naturvårdsverkets hemsida, kartverket *skyddad natur*. Observera att det är naturtypernas utbredning och förekomst i verkligheten som gäller vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken. Det innebär att både rapporterad areal och det som framgår av naturanaturtypskartan (NNK) kan behöva säkerställas med ytterligare uppgifter, t.ex. fältinventeringar.

© Länsstyrelsen Västernorrland
© Lantmäteriet Geodatasamverkan